

MANRESA: ELS FETS DEL 6 D'OCTUBRE I LES SEVES REPERCUSSIONS

*Jordi Sardans
Pere Gasol*

Com tothom sap, les causes llunyanes dels fets del 6 d'octubre a Catalunya cal cercar-les en la progressiva deterioració de les relacions entre la Generalitat (controlada per l'Esquerra Republicana de Catalunya) i el govern conservador de Madrid, sorgit arran de les eleccions generals del novembre de 1933. En efecte, i dins d'un marc de crisi econòmica al Principat, l'increment de les tensions era degut, bàsicament, a la lentitud en el traspàs de competències a la Generalitat, i a la qüestió de la Llei de Contractes de Conreu que, aprovada pel Parlament català, el govern central -influenciat per l'Institut Agrícola Català de Sant Isidre, que agrupava bona part dels propietaris rurals més dretans de la Lliga, alguns dels quals ingressaren posteriorment a la CEDA-, havia col·laborat a declarar anticonstitucional.

En aquesta conjuntura, l'anunci el 4 d'octubre de 1934 que la CEDA ("Confederación Española de Derechas Autónomas") entrava a formar part del govern de Lerroux, precipità els esdeveniments: les diverses organitzacions liberals i d'esquerra consideraven la CEDA com una agrupació de molt dubtosa lleialtat al règim republicà i de caràcter neofeixista. Així, el dia 5 va ser convocada la vaga general, que fracassà davant la inhibició de la CNT i per la declaració de l'estat de guerra.

Tanmateix, el moviment adquirí gran importància a Astúries, on esclatà un fort intent revolucionari, i a Catalunya, on el President Lluís Companys, agafat enmig de postures antagòniques, proclamà "l'Estat Català

dins la República Federal Espanyola", i requerí el general Batet a posar-se a les seves ordres. Aquest, però, declarà l'estat de guerra i féu sortir l'exèrcit al carrer. Després dels primers enfrontaments, i comprenent la inutilitat de qualsevol tipus de resistència, Companys ordenà la rendició.

Centenars de persones implicades en el fracassat moviment -entre elles el propi Companys i els consellers de la Generalitat- foren condemnats a presidi, l'Estatut de Catalunya pràcticament abolit, i molts locals d'organitzacions obreres i d'esquerres clausurats. No seria fins al febrer de 1936, amb el triomf del Front Popular, quan es restabliria la situació.

En el cas concret de Manresa, els fets del 6 d'octubre van tenir la seva transcendència. Durant el matí del dia 5 començà a estendre's la vaga general amb la participació dels piquets d'Aliança Obrera (coalició que agrupava diverses organitzacions obreres i sindicals, fins i tot la CNT-Oposició, exceptuant, però, la CNT-FAI, majoritària a Catalunya), que paralitzà les activitats quotidianes de la ciutat.

Al migdia va ésser assaltat i saquejat el local del Partit Radical. Entre d'altres destrosses que hi feren els assaltants és remarcable la crema al carrer del retrat d'Alejandro Lerroux, primer ministre del govern central en aquells moments.

Mentrestant, el Batalló de Metralladores, situat a la caserna del Carme, es mantenia al marge dels fets, sens dubte esperant ordres concretes de Capitanía. Per tant, durant aquestes primeres hores del moviment foren els

membres d'Aliança Obrera, dels Rabassaires i dels Escamots de les Jovenuts d'Estat Català, els qui es feren amos dels carrers. Molts d'ells duïen armes, algunes de les quals sembla que provenien del saqueig d'establiments especialitzats. Aquest era el cas, per exemple, de l'armeria del carrer Magnet, que va ser assaltada durant la matinada del 5 al 6, i d'on s'endugueren armes de caça, municions i dinamita.

El dia 6, continuà la vaga general mentre la ràdio anunciava que, a les vuit del vespre, parlaria el President Companys. El BOC (Bloc Obrer Camperol), integrat dins l'Aliança Obrera, convocà una manifestació que es formà a la plaça de Francesc Macià (abans anomenada Plaça del Grup Escolar i actualment Plaça d'Espanya) i, després de recórrer diversos carrers de la ciutat, es dirigí cap a l'Ajuntament. En arribar a la plaça, una comissió entrà a l'Ajuntament i reivindicà, entre d'altres coses, la proclamació de la República Catalana i la dissolució dels ordes religiosos. Les autoritats municipals presents a l'Ajuntament, aprovaren aquestes reivindicacions, que van ser llegides des del balcó principal de la Casa de la Ciutat per un representant de la CNT-Oposició. Més tard, cap a les quatre de la tarda, es celebrà un míting a la plaça de braus organitzat per l'Aliança Obrera.

Val a dir, que l'Ajuntament era el centre dels esdeveniments a escala local i que, des d'un bon principi, hi havia hagut allí una frenètica activitat no exempta de confusió. Pels terrats de les cases de la plaça hi havia gent armada, i sota els pòrtics de la Casa de la Ciutat hi havia guàrdies d'assalt i alguns mossos d'esquadra.

Quan hom s'assabentà de la proclamació de l'Estat Català a Barcelona per part del President Companys, començaren a arribar a Manresa, mitjançant camions i taxis incautats, ra-

bassaires de tota la comarca per adherir-se al moviment. Com que les notícies que arribaven eren cada cop més pessimistes, alguns d'ells, junt amb els guàrdies d'assalt i els mossos d'esquadra, marxaren cap a Barcelona. Tanmateix, abans d'arribar-hi va córrer la veu de la rendició de Companys i es dispersaren.

Algunes versions, com per exemple, la del Sr. Vicenç Prat, informen que, cap al migdia del dia 6 havia tingut lloc a la caserna del Carme, una entrevista extraoficial entre el comandant militar Emeterio Saz, que estava acompanyat pel capità de la guàrdia civil i pel jutge de primera instància, i l'alcalde, En Francesc Marcet i el propi Vicenç Prat, que aleshores era conseller. En aquesta reunió, Saz informà que, havent estat declarat l'estat de guerra, ell havia d'assumir la responsabilitat de mantenir l'ordre i sol·licitava que l'Ajuntament col·laborés posant-se a la seva disposició. Marcet respongué que ell no tenia coneixement oficial de la situació i que havia d'esperar a rebre ordres del Govern de la Generalitat. S'acordà que el Consistori tindria un plaç de temps per prendre una decisió i que aleshores el cap militar "obriria en conseqüència".

De tornada a l'Ajuntament, es decidí rellevar de la seva responsabilitat al cap dels mossos d'esquadra i dels guàrdies d'assalt, els quals tornaren amb els seus homes cap a Barcelona. Aleshores, l'alcalde sol·licità que tothom abandonés l'Ajuntament i només es quedaren els consellers que formaven la majoria catalanista-republicana (hom sap que la Lliga, els carlins i l'independent Escuder no participaren en els fets), que tancaren les portes i les finestres de l'edifici.

El cas és que l'Ajuntament quedà, doncs, sense cap mena de protecció armada. Es comunicà al comandant militar que, mentre el govern de la Generalitat no ho ordenés, no es

lliurarien els càrrecs. Cap a les tres de la matinada, les tropes sortiren al carrer i instal·laren, apuntant a l'Ajuntament, dues metralladores al carrer de Sant Miquel i dues més a la confluència del carrer del Rec i el de Sobrerroca.

A les sis del matí es conegué la rendició de Companys, i els consellers posaren els seus càrrecs a disposició del comandant militar. Aquest ordenà que anessin sortint de dos en dos, i, a mesura que ho feien, eren conduïts a la caserna del Carme. Allí, alguns dels detinguts foren interrogats, i àdhuc maltractats, per part de determinats elements de l'extrema dreta local.

Posteriorment, van ésser conduïts a la presó (on ja havia ingressat en Marià Homs -cap local de les Joventuts d'Estat Català-), i al cap d'uns dies foren traslladats a la Model de Barcelona.

Es calcula que, durant els primers dies de la repressió, van ésser empresonades prop d'unes cinc-centes persones -entre elles el cap de nit de la guàrdia municipal, Sr. Masachs, i alguns guàrdies d'assalt que encara es trobaven a la població-, noranta-set de les quals foren processades. La guàrdia civil registrà i clausurà diversos centres d'organitzacions sospitoses d'haver col·laborat en el fracassat moviment, com per exemple, el del Centre de Dependents, el d'ERC, i el de la CNT, entre d'altres. Forces del Regiment de Metralladores patrullaven pels carrers i registraven els transeünts, i impedia la formació de grups. Segons "La Veu de Catalunya", la ciutat estava presa militarment. Eme-terio Saz publicà un ban, el dia 8, on amenaçava amb l'acomiadament i el processament a tot aquell que no s'incorporés immediatament al treball.

El dia 11, el mateix comandant militar de Manresa, obeint ordre del general Batet, fa efectiva la suspensió en els seus càrrecs als consellers de l'Ajuntament, i nomena el comandant

Lluís Menéndez alcalde-gestor de la ciutat, càrrec que ocuparà fins al dia 8 de maig de 1935. Durant aquests set mesos es resoldran només aquelles tasques administratives imprescindibles per al funcionament del municipi a càrrec d'elements tècnics de l'Ajuntament.

En aquesta darrera data, el poder local torna oficialment a mans dels civils i passen a formar part de l'Ajuntament els membres de la Lliga encapçalats per Josep Maria Servitje, els carlins amb Josep Prat Piera, els radicals amb Joan Espinalt i els d'Acció Popular Catalana amb Joan Ferrer. El mateix dia, es constituí la nova corporació municipal i es nomenà alcalde interí a Manuel Carreras i Tàpias. Finalment, el dia 14, i a la tercera votació, sortí elegit alcalde En Josep Maria Servitje. Igualment, s'elegiren quatre consellers-regidors en les persones de Francesc Quinqué, Josep Prat Piera, Domènec Escuder i Isidre Alabern.

La composició del nou Ajuntament restà formada de la següent manera: Per l'Acció Popular Catalana: Isidre Alabern i Viñals, Manuel Carreras i Tàpias, Joan Ferrer i Alsina, Tomàs Serrahima i Esteve, Just Pastor i Barros, Antoni Farré i Oliveras, Pere Parera i Casajoana. Pels Radicals: Joan Espinalt i Oller, Francesc Quinqué i Altés, Domènec Escuder i Janer, Pere Sobrerroca i Niubó, Agustí Pladellors i Llobet, Celdoni Puigdellívol i Calmet, Francesc Sibis (Civís) Valls. Per la Lliga: Josep M. Servitje i Dalmau, Lluís Alegre i Recasens, Baldiri Vilalta i Sala, Pere Vintró i Serret. Pels Tradicionalistes: Josep Prat i Piera, Domènec Prunés i Miquel. Completava la xifra dels 21 components, l'Independent, ex-radical, Jaume Matamala i Rocaballera.

Com es pot observar, la composició de l'Ajuntament de Manresa que resultà en conseqüència, està format per 7 representants de l'Acció Popular Catalana, que és el nom que adop-

tà a Catalunya la CEDA, representada socialment per metges, grans propietaris i algun home de l'extrema dreta local. 7 dels Radicals que, aprofitant la conjuntura favorable a Madrid, veieren incrementada la seva presència al Consistori; els elements més destacats d'aquest partit foren Joan Espinalt i Francesc Quinqué, comptant també amb la presència de Domènec Escuder (que havia estat des de sempre a l'Ajuntament com a representant de diverses tendències polítiques). La Lliga va mantenir els 4 regidors de les darreres eleccions, alhora que obtingué l'alcaldia, afavorida per les picabaralles entre radicals i cedistes. Els carlins veieren minvar la seva influència dins del conjunt d'aquest nou Ajuntament. També hi havia l'independent Matamala, que havia estat del Partit Radical, però al llarg de les sessions del Bienni Negre s'anà decantant cap a postures cedistes.

Donant una ràpida ullada a la composició d'aquest Ajuntament, s'observa un predomini total dels partits de dreta representats majoritàriament per gent que exercia professions liberals o eren propietaris pertanyents a les capes més acomodades de la ciutat.

Quan el 19 de febrer de 1936, després de la victòria del Front Popular, els regidors depurats el 6 d'Octubre tornen a ocupar els seus càrrecs a l'Ajuntament, Francesc Marcet, novament alcalde, no es pot estar d'afirmar: "Ni els components de l'Ajuntament Popular podien tornar d'una forma més honrosa ni els gestors caure en forma més indesitjable", al·ludint al fet que la major part dels regidors que governaren la ciutat durant el Bienni Negre no havien estat elegits democràticament, sinó que s'aprofitaren de la conjuntura política del moment.

No és d'estranyar, doncs, que el primer acte del nou Ajuntament fos la reposició en els seus càrrecs de tots els

funcionaris destituïts des del 6 d'octubre fins aleshores.

Per acabar el present treball, considerem interessant extreure algunes opinions que, sobre els fets del 6 d'octubre, tenen algunes de les persones que els visqueren directament i, àdhuc, en foren part interessada. Tanmateix, lamentem no poder presentar una opinió autoritzada de cap membre de la Lliga que, sens dubte, completaria aquest ventall d'interpretacions.

EMILIA MARTINEZ

Membre destacat de la CNT, de la qual va ser Secretari Local.

"Aquell 6 d'octubre de mal record va tenir poca importància a Manresa, pel que respecta al carrer. No hi va haver altra cosa que una mena d'exhibició migrada i pobra, formada per uns quants escamots -com un parell de dotzenes- i un altre parell de gent d'Aliança armats amb carrabines, alguna escopeta fins i tot, que van desfilar pel centre de la ciutat. La sublevació fou fàcilment dominada i tots vam "pagar el pato": van tancar els sindicats i tant els trentistes com els diguem-ne faistes van ser empresonats. Les conseqüències foren que s'anà desfent l'Aliança Obrera i el trentisme també."

JACINT CARRIÓ

Membre d'ERC i vice-president de l'Associació de Dependents del Comerç i de la Indústria.

"La Llei de Contractes de Conreu va ser la primera que va fer el Parlament Català i arreglava la qüestió dels pagesos. La reacció del govern dretà de Madrid va ser afirmar que no era competència de la Generalitat i la va anul·lar. Això representava que tot allò que es legislés en un futur seria nul i que amb el govern de Gil Robles - Lerroux no hi havia res a fer. És clar! Catalunya es va sentir humiliada i la cosa es va començar a violentar per-

què les organitzacions van empènyer Companys, el qual no va ser sol en aquella data del 6 d'octubre”.

ANTONI INVERS

President d'Acció Catalana a Manresa.

“La Llei de Contractes de Conreu va portar una divisió, perquè la gent de la Lliga no la van admetre de cap manera. Va ser un assumpte molt mal portat per tots plegats. Ha estat un dels errors històrics que ha comès Catalunya, -que n'ha comesos un darrera l'altre al llarg de la Histò-

ria-. Va representar la divisió dels catalans per una cosa que no valia la pena.

La Lliga en portar un plet nostre -que no ens sabíem resoldre al Tribunal de Garanties de Madrid- va fer un disbarat que va acabar d'aprofundir la divisió, però l'ERC tampoc no havia de fer entrar el pot per la cabota. Va ser una cosa de vots, i quan les coses es fan en vista als vots, no s'hi treu res! L'ERC havia de transigir una mica encara que hagués perdut alguns vots. En fallar el seny català va esdevenir la rauxa. I quan es comença amb un disbarat, sempre en segueix un altre!”.

BIBLIOGRAFIA

BALCELLS, Albert: *El problema agrari. Catalunya 1890-1936*”.

CRUELLES, Manuel: “*El 6 d'Octubre a Catalunya*”.

HURTADO, Amadeu: “*Història del meu temps*”, Vol III.

Referida a Manresa:

ACTES DELS PLENS DE SESSIONS DE L'AJUNTAMENT DE MANRESA (1933-1936).

PRAT i BRUNET, Vicenç: *Memòries*.

Entrevistes personals amb els Srs.: Emilià Martínez, Jacint Carrió i Antoni Invers.

SERRA, Jaume: “*El moviment obrer a les comarques del Bages i del Berguedà durant la II República (1930-1936)*”, (tesina), Universitat Autònoma de Barcelona, Bellaterra, 1976. Inèdita.

“*La Veu de Catalunya*”, (10-X-34), Barcelona, 1934. Diari publicat a Barcelona, però que fa referència als fets del 6 d'Octubre a Manresa.

“*El Pla de Bages*”, (9, 10 i 11 d'octubre de 1934), Manresa, 1934 (Entre d'altres dates).

“*Diario de Avisos*”, (9 i 10 d'octubre de 1934), Manresa, 1934 (Entre d'altres dates).

“*El Dia*”, (Organ d'ERC), (18 i successius d'octubre de 1934). Fou clausurat i no aparegué fins el dia 18 d'octubre, però amb censura prèvia. Per aquest motiu la referència que dóna dels fets del 6 d'Octubre és molt migrada.